

СЕКЦІЯ 9

Якість вищої освіти: сучасність та майбутнє

УДК 378

Полковниченко С. О., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Ключові слова: якість вищої освіти, дистанційне навчання, інформаційні технології, Інтернет, самостійна робота.

В умовах постійної мінливості і невизначеності зовнішнього середовища суспільство потребує конкурентоспроможних та ефективних фахівців, здатних швидко адаптуватись до нових ситуацій. Підготовка таких фахівців значною мірою залежить від якості системи вищої освіти.

У Законі України «Про вищу освіту» поняття якості вищої освіти визначено як «відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам...» [1]. Саме стандарти вищої освіти України визначають програмні результати навчання в різних галузях професійної діяльності, яким відповідають загальні та спеціальні (фахові) компетентності. Це значить, що випускник закладу вищої освіти повинен мати концептуальні знання, вміння критично мислити, збирати та аналізувати інформацію для розв'язання складних і непередбачуваних завдань у сфері професійної діяльності, вміння спілкуватись, доносити свої ідеї, нести відповідальність за прийняті рішення, бути здатним до подальшого навчання.

Реалізація компетентнісного підходу в освіті дуже важлива, оскільки він сприяє розвитку потенціалу особистості і висуває на передній план не стільки комплекс знань, отриманих в будь-якій галузі, скільки вміння врегулювати складні ситуації, які виникають у різних сферах життєдіяльності.

Важливу роль у підготовці кваліфікованих кадрів, ефективному засвоєнні знань та вдосконаленні навичок відіграють нові технології навчання, серед яких особливе місце в сучасних умовах займає дистанційне навчання. Окремі елементи дистанційного навчання заклади вищої освіти почали впроваджувати ще задовго до появи коронавірусу. Проте до широкого використання даної форми перейшли в 2020 році, коли світом поширилась епідемія коронавірусу. В умовах російської військової агресії проти України дистанційне навчання стало невід'ємною частиною освітніх процесів. Набутий досвід під час пандемії дозволив закладам вищої освіти швидко перейти на дистанційний формат навчання.

Дистанційне навчання – це особлива форма взаємодії між викладачем і студентами, яка включає всі компоненти, властиві навчальному процесу, але здійснюється на відстані із застосуванням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, а також методів, що передбачають інтерактивність.

Дистанційне навчання здійснюється в синхронному (безпосередня взаємодія викладача та студентів у режимі реального часу під час відеозв'язку) і асинхронному режимі (опрацювання навчальних матеріалів, виконання завдань для перевірки й оцінювання знань) [2].

Вплив дистанційного навчання на якість вищої освіти проявляється як з позитивного боку, так і з негативного. До позитивних характеристик можна віднести: доступність (можливість включення в процес навчання незалежно від місця розташування за наявності доступу в Інтернет), гнучкість (самостійна робота з навчальним матеріалом у зручний час) та інтерактивність (активна взаємодія, постійний діалог учасників навчального процесу).

Частина навчального матеріалу освоюється студентами через спілкування з викладачами на лекційних і практичних заняттях в онлайн режимі. При цьому застосування сучасних спеціалізованих технологій та засобів навчання під час вивчення дисциплін дозволяє організувати спільні види діяльності в невеликих групах, зокрема обговорення проблем, розв'язання кейсів, розробку проектів. Водночас більшість часу при дистанційному навчанні

відводиться самостійній роботі студентів за допомогою Інтернет-технологій. При цьому здобувач вищої освіти набуває навичок організації самостійної роботи, вміння проявляти ініціативу, оптимально використовувати час, контролювати себе, нести відповідальність за власну поведінку, бути самокритичним, адекватно оцінювати власний потенціал.

Основою для роботи зі студентами в Національному університеті «Чернігівська політехніка» є система дистанційного навчання Moodle, через яку здобувачі вищої освіти самостійно опановують теоретичний матеріал та виконують різноманітні практичні завдання. Лекційні та практичні заняття в режимі відеоконференцій проводяться переважно через сервіси Zoom та Microsoft Teams. Студенти також опановують онлайн-курси через платформу Prometheus, проект Coursera, працюють з конструктором інтерактивних завдань Learningapps тощо. Для українських студентів сьогодні відкрито безкоштовний доступ до кращих світових освітніх ресурсів.

Серед недоліків варто виділити відсутність особистого контакту студента з викладачем та одногрупниками; залежність від технічних засобів (нестабільний Інтернет, відсутність світла, несправність комп'ютера); проблеми з включенням всіх студентів в обговорення; відсутність зворотного зв'язку; слабкий контроль студента з боку викладача; неможливість перевірки достовірності знань студентів тощо. З більшістю таких проблем сьогодні стикається дистанційна освіта в Україні, коли агресор знищує критичну інфраструктуру. У зв'язку з цим у багатьох громадах відключають світло, не працює Інтернет. Крім того, не всі студенти мають якісні технічні засоби, які б дозволяли їм без перешкод працювати дистанційно. При цьому всі учасники освітнього процесу постійно перебувають у стані психологічної напруги.

Автори наукових праць з проблем дистанційного навчання також звертають увагу на «неготовність викладачів/студентів до нового формату освітнього процесу; відсутність у студентів досвіду працювати самостійно та недостатню мотивацію до саморозвитку і одержання знань, умінь, навичок без постійного контролю викладача» [2].

Проте, незважаючи на проблеми, система вищої освіти України у надзвичайно складних умовах продовжує відпрацьовувати технологію дистанційного навчання, яке сьогодні стало вимушеним заходом, і його необхідно вибудовувати так, щоб якість вищої освіти не страждала, а знаходилася на достатньому рівні.

Повноцінне впровадження дистанційного навчання потребує зміни підходів до викладання, що висуває вимоги до науково-педагогічних працівників оволодіти сучасними технологіями викладання, активними методами навчання у новому інформаційному середовищі.

Водночас викладачу необхідно виробити і застосовувати інструменти стимулювання студентів до освоєння курсів, формувати навички дотримання термінів виконання завдань. Важливим інструментом, за допомогою якого студенти можуть спостерігати за своїм прогресом у досягненні мети навчання, є оперативний зворотній зв'язок. Викладач повинен своєчасно оцінювати студентські роботи, надаючи розгорнуті коментарі до кожного завдання, щоб студент мав змогу виконати роботу над помилками.

Дистанційне навчання – це перспективний напрям розвитку системи вищої освіти, який можна вдало інтегрувати в очну та заочну форми навчання. До того ж, оскільки інформаційні технології постійно розвиваються, дану систему навчання потрібно постійно вдосконалювати, адаптувати до змін. Для забезпечення якості вищої освіти важливо розробити як показники оцінки знань та умінь студентів, набутих у процесі дистанційного навчання, так і показники його організації, розробки та застосування навчально-методичних матеріалів й інших засобів навчання.

Список використаних джерел: 1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.11.2022). 2. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2(66). С. 132–151. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-132-151>.